

Yttrande från Norsjö kommun avseende regional utvecklingsstrategi, Västerbotten – där tillit skapar utvecklingskraft

Norsjö kommun yttrar sig avseende utkastet till regional utvecklingsstrategi med rubriken Västerbotten – där tillit skapar utvecklingskraft. Yttrandet innehåller inledningsvis allmänna kommentarer. Därefter följer kommentarer på innehåll och utformning per rubrik i texten.

Allmänna kommentarer

RUS ska vara ett utvecklingsverktyg för hela Västerbotten

I analysen skriver man att – ett fokusområde för Region Västerbotten måste ju vara att man ska kunna bo, verka och få likvärdig service i alla delar av Västerbotten. Detta är något som RUS inte tydligt säger. Är inte detta huvudsyftet som alla insatser ska leda till?

Urbaniseringen har lett till påtagliga demografiska förändringar särskilt för de befolkningsmässigt mindre kommunerna som ser ett vikande befolkningsunderlag och en befolkning där andelen äldre ökar. I många av kommunerna utgör andelen av befolkningen som är äldre än 65 år en tredjedel av befolkningen. Det här innebär utmaningar för möjligheterna att säkerställa tillgänglighet till välfärdstjänster både i termer av kostnader men även i termer av tillgång till arbetskraft. Demografiska förändringar innebär att flytt och nedläggning av verksamheter, både offentliga och privata. När verksamheter flyttar skapar det ytterligare utmaningar i mindre kommuner att kunna erbjuda välfärdstjänster och att kunna bedriva näringsverksamhet. Längre avstånd till finansieringsinstitut, banker och myndigheter innebär betydande begränsningar i möjligheter till finansiering och tillgång till stödtjänster och samarbetspartners.

Geografisk urbanisering är ett problem som Västerbotten aktivt måste arbeta för att motverka. RUS kan visa på strategier för att främja tillväxt både i stad och landsbygd. Just nu främjar innehållet stärkta städer.

Norsjö kommun ifrågasätter om vårt regionala utvecklingsarbete baseras på att det är staden och urbaniseringen som är norm? Då faller betydelsen av regional utvecklingsstrategi om den inte är till för hela regionen. I texten framgår att RUS är hela territoriets strategi men innehållet beskriver inte detta.

Tillit ska skapa utvecklingskraft

Tillit är en underskattad kraft i samhället som behöver få större utrymme. Som nämnts ovan anser Norsjö kommun att nuvarande version av RUS främjar stärkta städer. Det skulle kunna uppfattas som att det därmed saknas tillit till regionen i övrigt.

RUS måste tydliggöra att tilliten är lika för alla. Det måste finnas likvärdig tilltro till alla som vill bidra till utveckling. De aktörer som beskriver ett case, en utvecklingsidé, måste tilltros förmågan att bedöma vad som är viktigt för utveckling inom det geografiska eller verksamhetsmässiga område där de finns och verkar. Det utgör grunden för platsbaserad utveckling.

Tilltron gäller alla även de som finns utanför de formella strukturerna. Dessa aktörer har ofta en stor betydelse på den plats eller i det sammanhang där de verkar. Det skrivs i inledningen att det är aktörerna som gör skillnaden. En grundsten i det regionala utvecklingsarbetet måste därför vara att ha tillit till dessa aktörer och att förnya strukturer och system så att dessa stöder aktörer och utveckling i hela Västerbotten. Systemen finns till för aktörerna, inte tvärtom.

RUS måste också tydliggöra att tilliten omfattar olikhet. Det är viktigt att våra styrkor beskrivs lika utförligt som svagheter. Det finns styrkor och svagheter i hela regionen. Den geografi som ligger utanför stadsområden belyses inte som områden med möjligheter. Denna geografis utvecklingsarbete ges därmed sämre förutsättningar då de får en negativ stämpel. Det kommer inte fram tydligt nog att här finns entreprenörskap, innovationer, exportvärden och andra resurser.

Utvecklingsinsatser måste kunna se olika ut då det finns stora olikheter i vår region. Likhet i insatser kommer inte att överbrygga olikheter där så är önskvärt, snarare förstärka dem. Utvecklingsaktörer måste också tillåtas vara olika, arbeta olika och samverka i olika konstellationer. Detta bör ses som en tillgång och tas tillvara i allt utvecklingsarbete. En ny samarbetspartner från en annan sektor kan tillföra mycket i vilket sammanhang som helst.

Det måste finnas förutsättningar för småskalig utveckling. Det har skett en utveckling mot allt större projekt och samarbeten. Detta är en

styrka förutsatt att det kombineras med möjlighet till småskaliga lokala projekt. Det är där den informella kraften kommer till uttryck och kan bidra. Om allt måste vara storskaligt så tappar de små aktörerna både lusten, förutsättningarna och arenan att verka på.

Det saknas utvecklingsområden

I analysen skriver man att – ett fokusområde för Region Västerbotten måste ju vara att man ska kunna bo, verka och få likvärdig service i alla delar av Västerbotten. Norsjö kommun menar att detta inte är ett fokusområde bland andra fokusområden utan utgör huvudmålet med allt arbete i RUS.

För att möjliggöra att bo, verka och få likvärdig service behöver RUS kompletteras med följande utvecklingsområden som nu saknas:

- Stärkt attraktivitet i inlandet där man kan bo kvar och studera eller arbeta från inlandet. Kollektiva möjligheter för arbetspendling och studerandependling
- Närhet till högre utbildningar – distans, fjärr, inlandsnoder för fysiska träffar
- RUS har för stort fokus på digitala tjänster i inlandet och litet eller inget alls fokus på personalförsörjning och strategi för tillväxt i inlandet.
- Samhällsviktig service digitalt eller i städerna ökar klyftor. Regionalt behöver vi öka möjligheten till att service kommer till oss. Ex i Norsjö kommun har vi flertalet barn som är i behov av logoped, logopeden är verksam i Skellefteå och alla vårdnadshavare och barn måste åka dit, istället för att logopeden har mottagning här i gång i veckan.
- Utbildningsmålet fokuserar på de som är långt från arbetsmarknaden, vi behöver höja kompetensen och tillgången till utbildning måste öka i hela Västerbotten, digitala lösningar, fjärrlösningar - noder i inlandet för fysiska träffar.
- Gymnasiala utbildningar - tillgänglighet i hela länet. Gymnasiefrågan är viktig och kommunens elever lämnar redan vid 16 års ålder då inget gymnasium finns här. I framtiden finns indikationer på längre dagar och farhågan är att fler flyttar – digitala lösningar. Förslag: Mål – Västerbotten skall kunna erbjuda ett brett utbud av gymnasiala och vuxenutbildningar som är tillgängliga från vilken ort som helst i Västerbotten.
- Kompetensförsörjningen - personalförsörjning. Verksamhetsområde utbildning har idag stora problem att rekrytera personal, gäller både timvikarier och tillsvidareanställda. Hur ska vi säkerställa service i framtiden om vi inte har personer att tillgå för arbete.

RUS måste vara tillgänglig och inkluderande

RUS måste tydligt rikta sig till alla typer av aktörer och beskriva att de har betydelse. Det måste framgå att Västerbotten har tillit till alla som bidrar till samhällets funktioner, oavsett vilken slags aktör de är. Detta har föreningslivet i Norsjö påpekat och ser att det är genomgående i hela RUS.

Språkligt och strukturellt är RUS svårtillgänglig. Rubriker måste ange om det gäller ett strategiskt utvecklingsområde, ett mål eller vad som avses. Det är svårt att navigera i innehållet. RUS har för närvarande en utformning som gör att även personer som är vana att läsa denna typ av dokument har svårt att förstå och överblicka innehållet.

RUS måste redigeras så att den blir ett samlande dokument för alla slags utvecklingsaktörer så att den kan användas av alla och att aktörerna kan känna att de är betydelsefulla för regionens utveckling.

RUS och Norsjöbygdens vision

Tillit, bredd och öppenhet är grunden i Norsjöbygdens vision Världens bästa vardag och dess fokusområden. Det finns kopplingar mellan de utvecklingsområden som beskrivs lokalt och de som beskrivs regionalt. Däremot saknas väsentliga utvecklingsområden vilket beskrivs här ovan.

Norsjöbygden kommer att kunna bidra till regionens utveckling. Här baseras utvecklingsarbete på dialog och samverkan mellan kommun, näringsliv och föreningsliv.

Kommentarer till innehåll och utformning, per rubrik i RUS

Den numrering som anges i texten nedan är den numrering som gäller i utkastet RUS.

2. Västerbottens styrkor och utmaningar

Norsjö kommun upplever att det är utmaningarna som lyfts, inte styrkorna. Vi ger en underlig bild både för oss själva och utåt mot omvärlden om vi inte beskriver våra styrkor. Det är oerhört viktigt när blickarna i allt högre grad riktas mot oss från omvärlden. Detta förhållningssätt att fokusera på utmaningarna fortsätter igenom hela dokumentet. Vi behöver visa både oss själva och andra att det även finns möjligheter, att det finns tillit. Är avsikten att visa upp oss som en region präglad av utmaningar snarare än möjligheter?

Beskrivningen visar på generella trender som kommer att ha stor påverkan, beskrivningen behöver i högre grad visa hur hela regionen

med sina olikheter kan komma att påverkas och vilka möjligheter vi har att ta tillvara.

2.1 Klimatåtgärder och ett varmare klimat

Här lyfter texten bara utmaningarna men inte möjligheterna.

2.2 Internationell konkurrens sätter ramar som påverkar vår utveckling

Att korta de globala värdekedjorna skulle kunna lyftas som en möjlighet till ökad regional produktion och konsumtion.

2.3 Digitalisering förändrar förutsättningarna inom alla områden

I detta avsnitt innehåller skrivs mer om hur Västerbotten kan påverkas och inte om utmaningar eller möjligheter.

2.4 Fortsatt urbanisering och växande skillnader – socialt och geografiskt

Geografisk urbanisering är ett problem som Västerbotten aktivt måste arbeta för att motverka. Nu ger RUS intrycket att det rör sig om någon form av naturlag som vi har att finna oss i. Vårt eget agerande riskerar därför att göra det till en naturlag. I analysen skriver man att "ett fokusområde för Region Västerbotten måste vara att man ska kunna bo, verka och få likvärdig service i alla delar av Västerbotten". Detta är däremot något som RUS inte tydligt säger. Vi har möjlighet att göra aktiva val som motverkar urbaniseringen.

Norsjö kommun konstaterar att det saknas utvecklingsområden i RUS vars åtgärder kan motverka den geografiska urbaniseringen. Dessa presenteras längre fram.

Den sista meningen i sista stycket under denna rubrik lyder:

Utmaningen handlar om att adressera de ökande klyftorna utan att samtidigt försämra villkoren för näringsliv och entreprenörskap.

Norsjö kommun förstår inte hur en utjämning av skillnader i Västerbotten och Sverige skulle kunna försämra villkor för näringsliv och entreprenörskap. Tvärtom skapar detta möjligheter.

3. Vision Västerbotten

Att ta hjälp av tillitens kraft är bra. Kraften måste byggas underifrån och byggstenarna för att nå visionen måste tydliggöras och beskriva en logisk kedja fram till visionen.

I detta textstycke formuleras visionen på ett annat sätt än på framsidan av RUS. Enhetlighet och ett konsekvent språk är önskvärt.

4. Mål, strategi och prioriterade områden

4.1 Hållbarhet och Agenda 2030 – en utveckling på planetens villkor 4.2 Målstruktur för strategin

Här någonstans tappar många läsare tråden. Det är mycket svårt att följa och överblicka hur mål på olika nivåer hänger ihop, vad Västerbotten har för prioriterade områden och vilka mål, delmål och

indikatorer som gäller ett visst område. Det vore önskvärt med en högre grad av stark projektlogik.

Den första meningen lyder: Strategin innehåller sammanlagt sex prioriterade områden. Dessa behöver presenteras samlat. I nuvarande utformning är det svårt att hitta dem och där de ligger är de dessutom inbakade så att det till slut inte tycks vara sex områden utan två.

Det är svårt att förstå kopplingen mellan Agenda 2030, de globala målen och med de strategiska målen i RUS. Det är viktigt att det är lätt att förstå hur Västerbottens strategiska mål bidrar till ekologisk, ekonomisk eller social hållbarhet och hur de bidrar till olika globala mål.

Det behöver också göras layoutmässigt bättre kring Västerbottens mål. Räkna redan här upp de strategiska målen och de mål som ingår i respektive prioriterade område. Den pyramidformade illustrationen som beskriver mål ger inget förtydligande så den behöver ersättas med annan illustration där man även förstår vilka målen är och vems mål det är. Här skriver man dessutom sex strategiska mål istället för sex strategiska områden. Är det utvecklingsområden eller mål som avses? Avsluta avsnitt 4 efter punkt 4.2.

4.3 Ett Västerbotten som är attraktivt och tillgängligt

Det behövs ett helt nytt avsnitt där man får fördjupning i Västerbottens mål. Dessa måste lyftas fram tydligare. Rubriken måste ange att det rör sig om mål. Nu är det svårt att förstå var de börjar. Gör ett nytt avsnitt 5.0 Strategiskt prioriterade områden. med Västerbottens mål och gör ny numrering för vart och ett av de strategiska utvecklingsområdena.

Exempel:

Rubrik: Strategiskt utvecklingsområde XX

Beskriv området övergripande samt dess möjligheter och utmaningar samt vilka globala mål som utvecklingsområdet kopplar till. Rubriken behöver tydliggöra att det är ett strategiskt utvecklingsområde som heter xx

Underrubriker: Insatsområde xx

Nya underrubriker för respektive insatsområde i det strategiska utvecklingsområdet. Här behöver rubrikerna tydliggöra att det är ett insatsområde förutom insatsområdets namn.

I respektive insatsområde anges det strategiska målet och vilka delmål och indikatorer det har. Detta kan gärna förtydligas genom någon form av "ruta" eller avvikande färg. På liknande sätt kan man sedan följa upp med beskrivning av insatser, aktörer och ansvar samt finansiering.

Detta skulle innebära att man kan spara in på antalet underrubriker vilka nu är så många att de mer förvirrar än vägleder. Färger och andra grafiska lösningar kan tydliggöra innehållet i respektive insatsområde.

I nuvarande utkast, andra stycket under rubrik 4.3 finns följande text: Flera av de globala målen adresserar en utveckling som sätter västerbottningarna i centrum och betonar att det inte är utvecklingen av genomsnittet som är i fokus utan att ett Västerbotten i utveckling måste få alla människor och sociala grupper med sig. Lägg till ”**och hela det territoriella området**” med sig efter ”sociala grupper”.

4.3.1 Västerbotten – jämlik hälsa och socialt hållbar utveckling

Rubriken bör ange att det är ett utvecklingsområde så att det är tydligt. Detta är ett område där tilliten spelar stor roll, den kan bidra till hälsa och brist på den kan bidra till ohälsa. Det anges förväntningar på näringsliv och frivilliga organisationer samtidigt som det inte är tydligt att de är aktörer i Västerbottens utvecklingsarbete. Både företag och föreningar inte minst kan spela stor roll på den plats där de verkar.

4.3.1.2 Strategiskt mål, delmål och indikatorer

Något problematiskt med målformuleringen. Man kan uppnå målen även om återstående medellivslängd och självskattad hälsa minskas.

4.3.1.4 Aktörer och ansvar

Föreningslivets, t ex idrottsrörelsens vikt och roll borde också lyftas.

4.3.2 Västerbotten – en effektiv, tillgänglig och attraktiv region

Bilden av Västerbotten behöver nyanseras och även beskriva livsmiljöer och livskvalitet som inte är kopplat till en stad eller till stadens norm vilket beskrivna utmaningar utgår från. Det ställs olika krav på att utveckla tillgänglighet i en stor geografi och på tillgänglighet i stor befolkning. Inget av dessa är rätt eller fel. Visa tillit till olikheter.

Gör tillägg med följande: Till regionens attraktivitet hör även möjligheten att skapa tillgänglighet till attraktiva platser för bostäder och rekreation.

4.3.2.2 Strategiska mål, delmål och indikatorer

Kommentarer till delmål.

- *Västerbottens centrum ska stärkas som nod i perspektivet av norra Sverige, så att hela landsändens konkurrenskraft härigenom kan stärkas.*

Det framgår inte vad som avses med uttrycket Västerbottens centrum. Det kan finnas delade meningar. Är det ett eller flera? Umeå eller Skellefteå? Definitionen av centrum är beroende av verksamhet, geografi och även andra aspekter. Olika delar av Västerbotten är centrum i olika sammanhang. Det finns en farhåga att resurser koncentreras till det som avses med centrum. Utveckling, utbildning

och kommunikationer behöver stärkas i inlandet för att behålla konkurrenskraften i hela länet.

Attraktiviteten på landsbygden är något helt annat än i staden. Inlandet borde ha ett eget mål för tillgänglig och attraktiv region för att behålla konkurrenskraften i hela länet där Region Västerbotten arbetar för att stärka möjligheterna till utbildning, arbetspendling, bostadsbyggande och tjänsteutveckling.

- *Tillgängligheten till arbetsmarknaden för män och kvinnor i regionen ökar genom att offentlig sektor är föregångare. Offentliga myndigheter ska till 2030 ha antagit policyer om att möjliggöra distansarbete utanför den ordinarie arbetsplatsen.*

Alla aktörer har inte rådighet att göra detta och det kan uppstå oklarheter kopplade till arbetsmiljöansvaret.

Det har givetvis positiva sidor att möjliggöra distansarbete men många aspekter måste vägas in för en bra arbetsmiljö vilket är en del av förutsättningarna för att ett gott arbete ska kunna utföras.

- *Det offentliga serviceutbudet förbättras så att skillnader beroende på var man bor utjämnas. Alla kommuner och Region Västerbotten ska digitalisera minst en tjänst som idag bygger på fysisk kontakt eller post per år fram till 2030. Alla kommuner och Region Västerbotten ska vidare erbjuda stöd för dem som har svårt att själva tillägna sig det digitala utbudet, genom samverkan med privata och ideella aktörer och genom samverkan över kommun-, region- och nationsgränser. Minst en ny sådan samverkanstjänst ska ha utvecklats i varje kommun fram till 2030.*

Är fler digitala tjänster ett steg i att flytta viktiga arbeten.

Problematiken kring serviceutbudet ligger i att vi är för få. Snart kommer inte kommunerna att kunna bedriva samhällsviktig service för att inlandet saknar personal som kan jobba. I takt med att vi blir färre så minskar inte servicebehovet i samma grad, men vi tappar arbetsför befolkning.

Tillgången till rimligt avstånd till utbildning (gymnasiala och högre), sjukvård, tandvård och andra samhällsviktig service måste säkerställas för att skapa möjligheter att stanna i inlandet. Idag måste man lämna för studier. Vårdnadshavare kan behöva avsätta en hel dag för att ta sig till exempel logoped vilket leder till att en del inte har råd och barnet/eleven får inte likvärdiga förutsättningar.

- *Kollektivtrafiken förbättras, så att jämställdheten mellan män och kvinnor och jämlikheten i övrigt ökar, genom att främja ökad flexibilitet och att anpassa utbudet till efterfrågan. Minst två nya betydande system för efterfrågestyrd trafik ska vara i drift 2030.*

Kollektivtrafikens ska förbättras. För Norsjö kommun behövs flera möjligheter till arbetspendling och pendling för studier. Merparten av ungdomarna i Norsjö går gymnasiet i Skellefteå. Gymnasieelevernas ramtider kan komma att förändras när Skellefteå växer, vilket leder till förändrat och mer flexibelt behov av kommunikationer.

Om inte möjligheter till kollektivt resande finns för arbete eller studier riskerar vi en situation där fler kommer att lämna inlandskommunerna. Om så blir fallet flyttar alla gymnasieelever redan vid 16 års ålder och inlandet får ett samhälle utan 16 – 19 åringar.

Norsjö kommun föreslår att RUS ska innehålla ett mål om ökad utbyggnad av kollektivtrafiken för en regional arbetspendling som är mindre urbaniseringsdrivande.

4.3.2.3 Insatser

RUS anger möjliga insatser inom ramen för strategin är till exempel:

- *utveckling av en mer funktionell region, med högre sysselsättning, ökade inkomster, bättre matchning och färre arbetsgivare med upplevd kompetensförsörjningsbrist, till exempel genom:*
- *en kollektivtrafik bättre anpassad till skiftande inomregionala förutsättningar, till exempel genom att kollektivtrafiken utvecklas för att i mer tätbefolkade delar i högre grad stödja möjligheterna till arbetspendling, och i mer glest befolkade delar främst stödja viktiga samhällsfunktioner genom mer flexibla trafiklösningar*

Vad ska styra och vilka strömmar vill man skapa? Arbetspendling i tätbefolkade delar, eller arbetspendling på nya kreativa sätt där kollektivtrafiken faktiskt finns och är ett bättre alternativ än flytt. Finns det inget alternativ så kommer man att flytta och då kommer arbetspendlingen aldrig upp i nivå och befolkningen minskar. Exemplet visar på synen och prioriteringen gällande kollektivtrafiken, som kan innebära försämrade kollektivtrafik i inlandet. Det är önskvärt med en formulering där man säger att kollektiv trafik ska stödja viktiga samhällsfunktioner genom ett linjenät som täcker hela territoriet.

- *utveckling av digitala tjänster i lands- och glesbygder, till exempel:
utveckling av den digitala infrastrukturen
införande av nya digitala offentliga tjänster
stöd till utveckling och införande av nya privata digitala tjänster*

Här finns en underton att vi inte behöver människor i inlandet, digitala tjänster kan ersätta och dessa kan levereras från Västerbottens centrum.

När det gäller digitalisering är förhoppningen att den ska gå åt två håll och det måste framgå tydligare. Den ska både möjliggöra för människor på landsbygd att göra sina ärenden men det ska också innebära att man kan sköta sitt jobb utan att bo i staden. För om det inte går åt två håll är digitaliseringen inte räddningen för landsbygden.

- *utveckling för ett tillgängligt service- och kulturutbud i hela regionen, till exempel:*
- *service- och transportlösningar som svarar mot flera behov samtidigt och således säkrar tillräckligt underlag*
- *lösningar som går tvärs över kommun, läns- och nationsgränser*

Det är bra med samarbeten. Detta kan också tolkas som att inom kommunerna ska vi samarbeta mer och mer och göra anpassningar för att vi blir färre. Behovet minskar och kostymen ska anpassas efter det.

- *insatser som långsiktigt främjar en mer hållbar befolkningsstruktur, till exempel:*
- *planering av bostäder, infrastruktur och service som utgår från hållbara och effektiva lokaliseringar av bostäder, arbete och service*

Vad är det som är hållbara och effektiva lokaliseringar, är det återigen Västerbottens centrum i form av Umeå eller Skellefteå? Strategin beskriver arbetspendling från tätbebyggda områden och digital service från inlandet. Då blir ju denna insats osökt fokuserad på kusten.

4.3.2.4 Aktörer

Här beskrivs att offentliga myndigheter har stor betydelse vilket i sig är korrekt men inte helt rättvisande för våra förhållanden. Inom områden som bl a service, fritid och kultur finns andra aktörer som är bärande för utbudet i sin bygd och en betydande del i att bygden uppfattas attraktiv.

4.4 Ett Västerbotten som bjuder in, växer och skapar förutsättningar

Först här får man läsa om de återstående tre strategiska områdena.

4.4.1.1 Utmaningar

En utmaning som inte nämns är den territoriella skillnaden mellan kust och inland och tillgång till stödsystem i hela länet.

4.4.1.2 Strategiska mål, delmål och indikatorer

Det strategiska målet är att stärka, tillgängliggöra och ställa om det regionala innovationsekosystemet. Detta är ett område där tilliten och dess utövande kan vara en betydelsefull faktor till att omställning är möjlig. Tilltron behöver därför tydligt avspeglas i de mål som beskrivs. Det beskrivna systemet måste tillgängliggöra innovationsstödjande resurser i hela regionen och på ett likvärdigt sätt. Då kan vår innovationspotential tillvaratas på ett bättre sätt och de positiva effekterna spridas bättre och därmed bidra till utveckling i hela Västerbotten. Det måste finnas tilltro till, och respekt för, att en innovation är en innovation och en innovatör är en innovatör oavsett adress.

Det sista delmålet bör kompletteras med att de samlade resurserna ska fördelas jämställt och jämlikt med avseende på kön, ålder och härkomst samt i alla delar av länets territorium.

4.4.2 Västerbotten utbildar och inkluderar för tillväxt

Det saknas beskrivning av möjligheten att studera på sin hemort i samtidigt som man arbetar. Sett till kompetensbehovet i inlandet kontra behovet av personal så är det nödvändigt att man kan studera på distans och samtidigt arbeta. Distanslösningar för studier skulle också innebära att ungdomar inte behöver flytta för studier och då etablerar sig på annan ort.

Det behöver vara möjligt att kunna ta del av de nationella gymnasieprogrammen utan att vid 16 års ålder behöva flytta hemifrån. Det behöver finnas möjlighet till studier inom ett pendlingsavstånd eller digitalt på hemorten.

Norsjö kommun föreslår att ett mål läggs till om att Västerbotten skall kunna erbjuda ett brett utbud av gymnasiala och vuxenutbildningar som är tillgängliga från samtliga kommuner i Västerbotten.

4.4.2.2 Strategiska mål, delmål och indikatorer

Här ingår ett delmål om att tiden i arbetslöshet ska kortas och långtidsarbetslösheten ska minska kräver utökade resurser som varken Region Västerbotten eller kommunerna förfogar över.

Delmålet som gäller andelen som står långt från arbetsmarknaden ska minska är svårt att påverka t ex vid en omfattande flyktingvåg.

4.4.3 Västerbotten ställer om

Det saknas text som beskriver länets potential i form av tillvaratagande och förädling av naturresurser utöver skog och malm, t ex åkermark, vilt, vilda bär och svamp. Här kan även omnämnas tillgång till etableringsmark, fossilfri el med mera.

4.4.3.2 Strategiska mål, delmål och indikatorer

Det saknas definition av vad som avses med klimatsmarta företag och klimatsmarta produkter.

4.4.3.3 Insatser

Det socialt hållbara entreprenörskapet är av stor betydelse. Här beskrivs företagen och deras förutsättningar. Företagens betydelse för samhällets hållbarhet är ett perspektiv som inte kommer fram. Ett företag i sig är en del i en social hållbarhet för den bygd där de verkar. På en mindre ort påverkas förutsättningar för många andra av företagens förutsättningar att verka och utvecklas.

Språket

Avslutningsvis vill Norsjö kommun påtala språket. Rent generellt skulle RUS vinna på ett enklare, tydligare språk. Det behövs även genomgång av meningsbyggnad. Vissa meningar är oerhört långa. Det förekommer vid 15 tillfällen att meningar efter kommatecken fortsätter med ”och”. Det förekommer vid 9 tillfällen att ny mening börjar med ”Men”.